

Az Úr 2006. esztendejének egy eseménytelen napján korosodó hölgy állít meg a Flór Ferenc Kórház – munkahelyem – lépcsőházában: „Kedves, Ön nem rokona véletlenül a rákospalotai Vass doktornak?” „De, a fia vagyok” felelem meglepve. „Fantasztikus” – mondja Ő – „pontosan ugyanolyan a mosolya!”. Elszégyellem magam – ilyen kincset hordozok és mégis talán túl ritkán mosolygok? Pedig ... az ismeretlen Hölgy bizonyosan Édesapánk, Rákospalota mindenki Vass Laci Bácsi-jának időskori, az élet megharcolt gondjai mellett is jellemző mosolyának emlékét őrizte.

Édesapánk, Vass dr., Vass Laci Bácsi, a Vasslaci – kinek hogyan – 1902-ben született a Felvidéken. Nagyon szerény körülmények között, szülei erőfeszítéseit is tisztelve 1927-ben szerzett orvos doktori diplomát a Pázmány Péter Tudomány Egyetemen. Közben 1919-ben politikai vihar – a kommün. Bátyjából, Lajos bácsiból a szülők jogászt neveltek. A később sokszor kritizált „Vass makacsság” génjei már itt is működtek. Egészen az egyetemi évek végéig minden visszaemlékezését a szegénységgel kapcsolatos élmények jellemzik: „Búcsúkor kaptunk anyánktól 20-20 fillért azzal, hogy vegyetek meg mindent, és 30 fillért hozzatok haza!”; azt is mondani szokta „Eladom az inget, veszek rajta szappant, oszt kimosom.” Az iskolában – Vérmező, Tabán, később Újpest – nem szerzett barátot, hiszen mindenki gazdagabb volt. Bár aktív orvos korában már nem nélkülöztünk, a szegények szolgálata, a szegénység enyhítése, egészében az anyagiakhoz való sajátos viszonya talán ettől a leckétől vált evangéliumivá. Soha semmit nem tett csupán csak azért, hogy gazdagabb legyen. A családon belüli szeretet később is sok forintot pótol. Benne volt ez is az Ő mosolyában? Bizonyára.

A 1930-as évek az orvosi gyakorlat kezdetét és a családalapítást hozták. Tábláját a frissen épült házra Lajos bátyja tetette fel – első hívása így váratlanul tragikus öngyilkosság áldozata volt. Az orvosi névtábla alapján hívták ugyanis. Öngyilkos beteg a néphiedelem szerint szerencsés jövőt sejtetett – számára a valóság azonban a teherben lévő menthetetlen áldozat életének tragikumuma volt. Szomorkás ránc a mosolyban mindjárt az első önálló szakmai esemény után?

Hosszú fizetés nélküli tanuló évek alatt sajátította el a szakma alapjait – a már működő praxis ehhez nem csupán anyagi háttérrel, de hihetetlen tapasztalatgyűjtés lehetőségét is nyújtotta.

Ekkor következett a II. világháború kora. Orvosnak, embernek maradni, elveket vallani, azokban kitartani. Különbség nélküli önfeláldozó, sőt családja életét is tragédiával fenyegető tettek sora: újszülött zsidó gyermek kimentése a gettóból, elsötétítés alatt telefonhívásra gyermek „továbbaltatása” és nyugtatása a hosszú menekülés útján – mindez a Rákos út sarkán, az utcán. Pap barátja mesélte: a Mártírok úti Hadikórházban légiriadó miatt a sérült katonákat a biztonságot jelentő pincébe szállították, egy kivételével. Ő az emeleten feküdt, halálán volt, nagyon félt és már rá idő nem jutott. „Tudod” – mondta a tanúságtevő 45 évvel később, amikor Amerikában találkozott vele – „Apád ott maradt az emeleten a haldokló katona mellett, hogy társa legyen a bombatámadás végéig. Túléltek”. "Amit egynek a legkisebbek közül tesztek, nekem tettétek" (Mt 25,40). Benne volt a mosolyában ez is, nem csupán a szegénység tisztasága?

A kommunizmus diktatúrája lett a következő fejezet. Egy életen át mélyen hívő keresztényként mi sem volt természetesebb, mint a Feszület az orvosi rendelő ajtaja felett. Ma is ugyanott függ, bár a fal már nem rendelő fala. Tudom, hogy emberséggel gyógyított üldözött kommunistát, nyilas párttagokat, gazdagot, szegényt, hívőt, hitetlent. Amikor az üldözöttből üldöző vált, felszólították a nyilasok autója leadására, ami nélkül munkája ellehetetlenült. A kommunizmus az ominózus Feszület eltávolítását rendelte el. „Majd ha a koldusok nem a templom, hanem a párház lépcsőjén kéregetnek, leveszem” - mondta. A jelkép, innentől inkább bizonyíték – maradt. Része a mosolynak ez a kemény elvszerűség is?

Magánorvosként gyermekgyógyász volt, állami hivatala a rákospalotai, az újpesti majd ismét a rákospalotai Tüdőgondozóba szőlította. A tbc elleni küzdelem a „Morbus Hungaricus” országában önfegyelmet, lemondást, áldozatot követelt. Még az 50-es években is a tuberkulózis mai mindennapjaink rákbetegségeihez hasonló rémületet keltő kór volt. Megtervezte, megszervezte, felépítette a rákospalotai Ernyőkép Szűrő Állomást, ami az idő tájt a tbc elleni küzdelem legfontosabb eszköze volt. Az állomás ma is szolgálja Rákospalota lakóit. Folyamatosan tanult és képezte magát, hogy a kicsiny mellkas ernyőképek értékelésében ne tévedjen. Mai tudásommal már felismerem, hogy tudatos minőségbiztosító tevékenységet épített a betegség-felismerés napi gyakorlatába. Mint említettem, magán gyakorlatában

gyermekgyógyász volt. Könnyen belátható, milyen gondosságot, fegyelmet és önfegyelmet követelt a gyermek-praxis fenntartása, az anyák bizalmának megőrzése egy olyan orvostól, aki a nap egyéb szakaszában súlyosan fertőző betegekkel foglalkozott. „Legalább biztosan látják a hatóságok, hogy állami betegeket nem kezelek itthon! Aligha hoznának hozzám még egyszer gyermeket, ha tbc-s betegekkel lenne tele a magánrendelőm!” – mondta mindig. Értik ezt még a ma orvosai? Kézmosásának tisztasága Semmelweis tanításán alapult, még adóügyben sem vált soha pilátusivá! Fegyelem, tisztaság – segítettek vajon abban, hogy a mosoly változatlan maradjon?

Nyugdíjazásakor 1975-ben munkásságát a Munka Érdemrend ezüst fokozatával ismerték el. Számára ez igen nagy értéket képviselt. Úgy értelmezte, hogy onnan ismerték el élete munkáját, ahol az Életről, a Világról homlok egyenest mást vallottak, mint Ő. Nem lebecsülte tehát a „kommunista” kitüntetést, hanem még inkább megbecsülte. Részévé vált ez is az öregedő mosolynak?

Sok szó esik manapság a toleranciáról. Édesapánk hivatásának mindent alárendelt az életében – ez tolerancia mások bajával, erőszakosságával szemben is. De tolerálható-e ez a környezet részéről? A „szent Mások”-ért élt élet hogyan viselhető a közvetlen társak részéről? Hitvesét, gyermekei Édesanyját, Édesanyánkat tragikusan korán veszítette el. Nehéz, vérzivataros időben, 1957-ben. Ezt követően haláláig – értünk, betegeiért - egyedül élt. Így hálálta meg azt az alkalmazkodást, amit Feleségétől – sajnos csak rövid ideig, de sokszoros mértékben kapott. Alkalmazkodó volt a mosolya?

Íróasztal fiókjai beteg kartonok ezreit tartalmazzák. A családnevek más számára követhetetlenül az anyai ágon kapcsolódnak a kartonokon – ahogyan az élet ezt a gyermekorvos, az anyák tanácsadója számára természetessé tette. A kartonok tartalma minden bizonnyal megannyi elemző, újraértékelő döntés – és ezek eredménye. Sokat vívódott idős korában szakmai és személyes döntésein, újra és újraértékelte személyes felelősségét az eseményekben. Röviddel halála előtt összefoglalta mindazt, amiért hite szerint köszönettel és hálával tartozott: kifejezte háláját Szüleiért, Hivatásáért, Hitveséért, Életéért, Gyermekeiért, a családba került „új” rokonokért (Vejek, Menyek), Unokáiért – megbocsátást kért Mindannyiunktól és megbocsátott Mindenkinek. Ez az örök, kemény, makacs, megtisztító lelkiismeret vizsgálat is érlelte mosolyát.

Ja, és a mosoly, az öröm mosolya: ahogyan örült minden megszületett gyermeknek, az élet apró, visszahozhatatlan örömteli pillanatainak. Gyermekkorom emléke: egy szobában aludtam Vele egyetemista koromban. Már néha neheze esett éjjel felkelni, ha beteghez hívták. De a beteg többnyire gyermek volt, aki bizonyára szenvedett. És őt idegesen megvizsgálni, ellátni nem lehet. Hogy a szülők talán értelmetlenül hívták éji órán? Hogy a baj nem is akkor kezdődött? Hogy nem is volt akkora? Ezek nem megválaszolható kérdések – de a beteg gyermeknél nem lehet fáradt és ideges az orvos. Ezért, hogy idegessége, melyet a hívás, ébresztés ténye váltott ki oldódjék, hangosan énekelt és füttyült. Ez a dalos „csinált” jókedv vált valósággá, mire a beteghez ért. Én pedig: felébredtem a bizony hamis, de igen fontos énekhangra és füttyszóra csaknem minden éjszaka. Lehet ugye, az őszinte mosolyt „előkészíteni” is?

Megváltoztathatatlan hite legnagyobb ajándéka a boldog halál volt. Távozása – mint fizikailag létező személyé – ma is elviselhetetlen, az öröklétet azonban röviddel halála előtt megérezte, sőt számunkra ezen élmény egy sugarát vissza is tükrözte. Gyertyaszentelő Boldogasszony Ünnepeire virradóan, a Nagy Kilenceddel is megerősített dolgos nehéz életének utolsó lépéseként hitünk szerint a Szűzanya hívó szavára lépett az Örökkévalóságba.

Dr. Vass László, aki 1914. óta volt rákospalotai lakos, 1934-50 között, majd 1956-1975-ig gyógyította a tbc-betegeket, végig dolgozott a kerület gyermekeinek egészségéért 1998. október 23-án posztumusz díszpolgári címet kapott.

Mosolya külsőleg talán örökölheto, lényege, valós tartalma azonban, ami a gének dolgavégeztével hitből, szeretetből, munkából, becsületből vált utolérhetetlenné, mégis csak az Övé. Rákospalota Vass Laci Bácsijáé.

(Sajátkezű feljegyzések, emlékek, beszélgetések alapján összeállította, fogalmazta, leírta ifj. dr. Vass László)